

DOKTRINA ŠOKA (THE SHOCK DOCTRINE, 2009.)

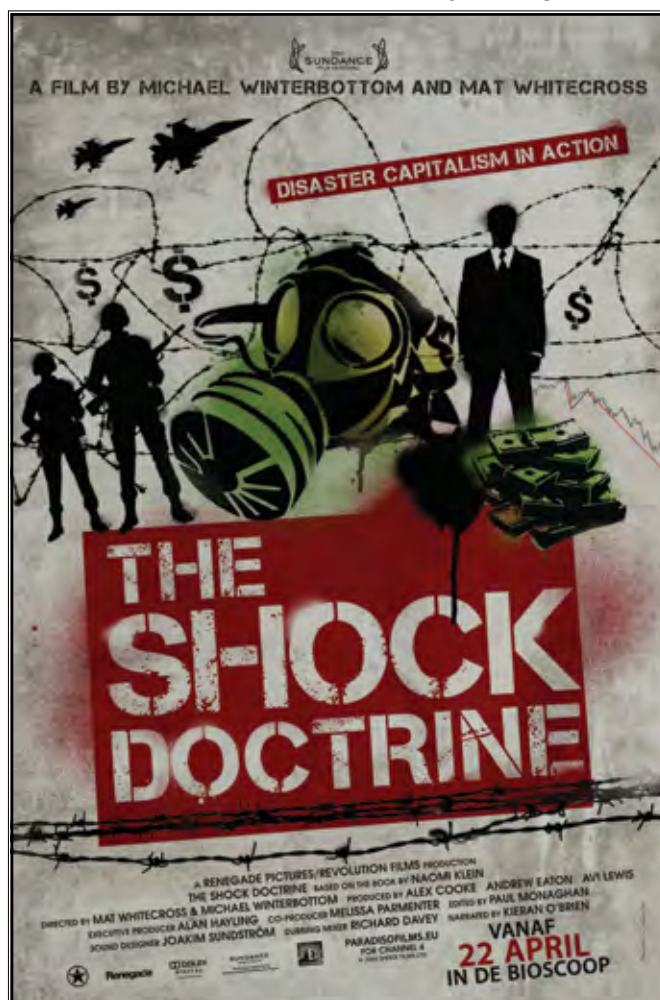
Ivan Horvat

Ako je vjerovati Bratoljubu Klaiću, stanje šoka je “teško opće poremećenje svih funkcija organizma, izazvano duševnim potresima i tjelesnim ozljedama“, odnosno, prema riječima Naomi Klein, autorice knjige *Doktrina šoka*, prema kojoj je film i snimljen, stanje šoka nastaje kada izgubimo svoju “priču“ i nađemo se dezorijentirani u svijetu koji smo donedavno poznavali. Međutim, ta je definicija, osim medicine, svoju primjenu našla i u drugim poljima poput psihologije, špijunaže, rata i globalne ekonomije. Dokumentarni film *Doktrina šoka* bavi se upravo šok-terapijom u tim četirima područjima te njezinom primjenom u uspostavljanju političko-ekonomskih odnosa od strane zapadnih sila, prvenstveno SAD-a i Velike Britanije, u razdoblju nakon 2. svjetskog rata. Počevši s eksperimentima koje su američki psiholozi i psihijatri provodili nad mentalno oboljelim pacijentima početkom 50-ih godina 20. stoljeća, preko manifesta ekonomske politike slobodnog tržišta koji je sastavila grupa ekonomista poznatih kao “dečki iz Chicaga“ pod vodstvom nobelovca Milтона Freedmana, dizajniranog kao an-

titeza socijalističkih politika južnoameričkih država te destabilizacije zapadu nepodobnih režima od strane CIA-e, doktrina šoka dovodi pojam interdisciplinarnosti do svog punog značenja. Prvi ekonomski eksperimenti u Čileu i Argentini utvrdili su da se i cijele države u stanju ekonomskog i političkog šoka ponašaju poput bilo koje osobe u istom stanju. Takvo stanje, u kojem država gubi sposobnost brinuti se sama za sebe, ostavlja ju ranjivom i otvorenom za vanjske utjecaje, te nemoćnom da se istima odupre. Posljedice takve ekonomske politike, koja se još uvijek provodi u državama, nazovimo nezapadnog svijeta, variraju od stvaranja diktatorskih režima u Južnoj Americi do pojave staleža ekonomskih oligarha u Rusiji. Međutim, iako je naglasak u filmu stavljen na utjecaj koji Zapad i njihova ekonomska politika imaju u svijetu, ne znači da sile poput SAD-a nisu doktrinu šoka upotrijebili i u vlastitom dvorištu. Nakon terorističkih napada na SAD, 11. rujna 2001., proveden je cijeli niz promjena koje redefiniraju temeljne vrijednosti kojima se, barem poslovično, “zemlja slobodnih“ hvali. Šok, nevjeric, dezorijentiranost te osjećaj izoliranosti, koju su napadi na SAD uzrokovali, otvorili su vrata nebrojenim novim zakonima koji ograničavaju građanske slobode i temeljna ljudska prava i dali vjetar u leđa tzv. vojno-industrijskom kompleksu čiji je zadatak prvo uništiti neprijateljsku ekonomiju, infrastrukturu i kulturu, te ih ponovno izgraditi prema uvjetima koje su sami postavili, stavlajući tako zemlju u pitanju u potpuno ropsko-ovisnički položaj prema stranim ulagačima. U tom kontekstu, takva društveno-ekonomska politika koja se još uvijek provodi u zemljama koje su nemoćne oduprijeti joj se, istovjetna je s tretiranjem zatvorenika u zatvoru Guantanamo, koji lišeni slobode i prava glasa, vezanih ruku prolaze kroz sistematsko lomljenje duha i tijela, prema istim metodama koje su definirali pioniri šok-terapije s početka ovog teksta - izbrisati prošlost svog pacijenta, redefinirati njegove vrijednosti i učiniti ga prilagođenim, no kome, to ostaje otvoreno za raspravu.

Naomi Klein

Poster za dokumentarni film “Doktrina šoka”

***